

جایگاه و صلاحیت های دیوان عدالت اداری

در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران

با نگاهی به نظرات شورای نگهبان

نویسنده: میلاد قطعی

ناظر علمی: ابوالفضل درویشوند

پژوهشگر، شوراى نگهبان

قطبی، میلاد، ۱۳۶۷-

عنوان و نام پدیدآور: جایگاه و صلاحیت‌های دیوان عدالت اداری در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران با نگاهی به نظرات شورای نگهبان
مشخصات نشر: تهران: شورای نگهبان، پژوهشکده شورای نگهبان، ۱۳۹۴.
ISBN: 978-600-95306-1-8
۱۹۷ ص.

وضعیت فهرست‌نویسی: فبیای مختصر
یادداشت: فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است.
شناسه افزوده: درویشوند، ابوالفضل، ۱۳۶۳-، ناظر
شناسه افزوده: شورای نگهبان. پژوهشکده شورای نگهبان
شماره کتابشناسی ملی: ۳۷۸۶۴۶۹

جایگاه و صلاحیت‌های دیوان عدالت اداری در نظام حقوقی جمهوری اسلامی ایران با نگاهی به نظرات شورای نگهبان

نویسنده: میلاد قطبی

ناظر علمی: ابوالفضل درویشوند

ناشر: پژوهشکده شورای نگهبان

چاپ اول: بهار ۱۳۹۴ - تیراژ: ۳۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۳۰۶-۱-۸

قیمت: ۷۵۰۰۰ ریال

تهران: خیابان شهید سپهبد قرنی، کوچه شهید دهقانی‌نیا، پلاک ۱۲

تلفکس: ۸۸۳۲۵۰۴۵

www.shora-rc.ir

nashr@shora-rc.ir

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱
مقدمه.....	۳

فصل اول. پیشینه، جایگاه و گستره نظارت قضائی دیوان عدالت اداری.....	۵
۱. سیر تشکیل دیوان عدالت اداری.....	۱۱
۱-۱. پیشینه و سیر تقنینی دیوان عدالت اداری.....	۱۱
۲-۱. دیوان عدالت اداری در آینده‌ی مشروح مذاکرات قانون اساسی.....	۱۹
۲. جایگاه دیوان عدالت اداری در نظام قضایی.....	۲۱
۳. گستره‌ی نظارت قضایی و محدودیت‌های آن.....	۳۱
جمع‌بندی فصل.....	۳۸

فصل دوم. نظارت قضایی بر مقررات دولتی در دیوان عدالت اداری	
(صلاحیت‌های هیأت عمومی).....	۴۱
۱. صلاحیت‌های هیأت عمومی.....	۴۵
۱-۱. رسیدگی به شکایت از مقررات دولتی.....	۴۵
۱-۱-۱. خواهان در هیأت عمومی.....	۴۸
۲-۱-۱. خوانده در هیأت عمومی.....	۵۱
۱-۲-۱-۱. تحلیل نظر تفسیری شورای نگهبان.....	۵۲
۲-۲-۱-۱. تحلیل تبلور نظر تفسیری شورای نگهبان در قوانین دیوان عدالت اداری.....	۵۷

۶۷	۱-۲-۳. استثنائات صلاحیت هیأت عمومی
۷۲	۱-۲-۴. بررسی چند مصداق از خواندگان هیأت عمومی
۷۲	اول. سازمان‌های حرفه‌ای و صنفی
۷۷	دوم. شوراهای محلی
۸۰	سوم. دانشگاه آزاد اسلامی
۸۲	۱-۳. اثر آرای ابطالی دیوان
۸۳	۱-۲. صدور آرای ایجاد رویه و وحدت رویه
۸۶	۲. ارتباط صلاحیت دیوان با صلاحیت رئیس مجلس در نظارت بر مقررات دولتی
۹۱	جمع‌بندی فصل
۹۳	فصل سوم. صلاحیت‌های شعب دیوان عدالت اداری
۹۷	۱. رسیدگی به شکایات از اقدامات و تصمیمات واحدهای دولتی و مأموران آنها
۹۷	۱-۱. خواهان و خوانده در شعب دیوان
۱۰۱	۱-۲. تصمیمات و اقدامات قابل شکایت در شعب دیوان
۱۰۳	۱-۳. شرط ذی‌نفع بودن در شعب دیوان
۱۱۱	۲. رسیدگی به شکایات از آرای صادره از مراجع شبه قضایی
۱۲۱	۳. رسیدگی به شکایات تضییع حقوق استخدامی
۱۲۳	جمع‌بندی فصل
۱۲۵	فصل چهارم. مستندات آرای دیوان عدالت اداری
۱۳۰	۱. استناد به قانون
۱۴۱	۲. استناد به شرع
۱۴۷	۳. استناد به مصوبات نهادهای حاکمیتی و هنجارهای برتر
۱۴۷	۳-۱. فرامین و مصوبات مورد تأیید رهبری
۱۵۸	۳-۲. مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی و نهادهای مشابه
۱۶۵	۳-۳. شورای عالی فضای مجازی
۱۶۶	۳-۴. مصوبات شورای عالی امنیت ملی
۱۶۸	۳-۵. مصوبات مجمع تشخیص مصلحت نظام
۱۷۲	۴. استناد به حقوق بنیادین و اصول حقوقی

ج	۱-۴. حقوق بنیادین	۱۷۲
	۲-۴. اصول حقوقی	۱۷۶
	۱-۲-۴. اصل داشتن صلاحیت	۱۷۸
	۲-۲-۴. اصل تناسب	۱۸۰
	۳-۲-۴. اصل رعایت سلسله مراتب قانونی	۱۸۳
	جمع‌بندی فصل	۱۸۴
	منابع و مآخذ	۱۸۷
	الف) کتاب‌ها	۱۸۷
	ب) مقالات	۱۹۲
	ج) قوانین و اسناد	۱۹۶
	د) سایت‌ها	۱۹۷

اهمیت و جایگاه شورای نگهبان بر کسی پوشیده نیست و بیان تأکیدات مصرح در قانون اساسی، بیانات امام خمینی و مقام معظم رهبری در خصوص اهمیت و جایگاه این مقام در این مجال اندک نمی‌گنجد.

«پژوهشکده شورای نگهبان» به عنوان بازوی مشورتی حقوقی شورای نگهبان، علاوه بر ارائه نظرات مشورتی به شورای نگهبان در خصوص مغایرت یا عدم مغایرت مصوبات مجلس شورای اسلامی و اساسنامه‌های مصوب دولت با قانون اساسی، اقدام به انجام مطالعات نظری، راهبردی و کاربردی در خصوص موضوعات مختلف حقوق اساسی می‌نماید. این پژوهشکده که از سال ۱۳۷۶ تا اواسط سال ۱۳۹۲ با عنوان «مرکز تحقیقات شورای نگهبان» فعالیت می‌کرد، در سال ۱۳۹۲ با هدف ارائه خدمات پژوهشی بیشتر به شورای نگهبان و جامعه حقوقی کشور، تغییر عنوان و ساختار داد و با عنوان «پژوهشکده شورای نگهبان» فعالیت‌های جدیدی را آغاز نمود. در این مسیر با استفاده از نیروهای جوان و مستعد دانشگاهی و حوزوی، موضوعات مختلف مورد نیاز جامعه‌ی علمی که مرتبط با صلاحیت‌های شورای نگهبان است و نیز نیازهای پژوهشی شورای نگهبان، شناسایی شده و به ترتیب اولویت در دستور کار قرار گرفت که ثمرات آن در قالب مقالات علمی-پژوهشی، گزارش‌های پژوهشی، گزارش‌های کارشناسی و کتاب‌های مختلف به جامعه علمی و

شورای نگهبان تقدیم می‌شود.

کتاب حاضر نیز یکی از ثمرات مطالعاتی است که در پژوهشکده‌ی شورای نگهبان انجام شده و اکنون در منظر جامعه علمی قرار می‌گیرد. شایسته است که در اینجا از زحمات مؤلف، ناظر پروژه و تمامی اساتیدی که داوری این اثر را برعهده گرفتند صمیمانه تشکر کرده و از خداوند منان برای آنها توفیق روزافزون طلب نمایم. به یقین اگر همکاری نام‌برندگان و همچنین کوششی که عوامل اجرایی از جمله مسئول انتشارات، ویراستار، صفحه‌آرا و هم‌هی عزیزانی که در آماده‌سازی این کتاب سهیم بودند وجود نداشت، امروز شاهد به ثمر نشستن این تلاش علمی نبودیم. از همه ایشان سپاسگزاریم و امیدواریم قرین صحت و توفیق باشند.

با عنایت به مصون نبردن محصولات بشری از جمله این تلاش علمی از خطا و اشکال، از هم‌هی صاحب‌نظران و اندیشمندان تقاضا نمودیم از ارائه نظرات صاحب‌خویش در جهت ارتقای کیفیت این اثر و سایر فعالیت‌های پژوهشکده دریغ نورزند.

و من الله التوفیق و علیه التکلان

پژوهشکده شورای نگهبان

فروردین ۱۳۹۴